

DE DWERGVINVISCH VAN VROUWEPOLDER VAN DECEMBER 1922.

HOE goed de aanvang van 1923 was, heeft men voor kort in dit Tijdschrift kunnen lezen, toen ik vertelde van het opgedolven geraamte van den Spits-snuitdolfijn van Tholen. Het einde van 1922 was al even succesvol. Den 11en December van dat jaar schreven 2 oud-leerlingen, de heeren Huijts en Zalsman, mij, dat een z.g.n. potvisch van 7 M. gestrand was bij Vrouwepolder op Walcheren, bij Veere. Even later meldde het Bestuur van het Zeeuwsch Genootschap van wetenschappen mij hetzelfde bericht uit de Middelburgsche Courant

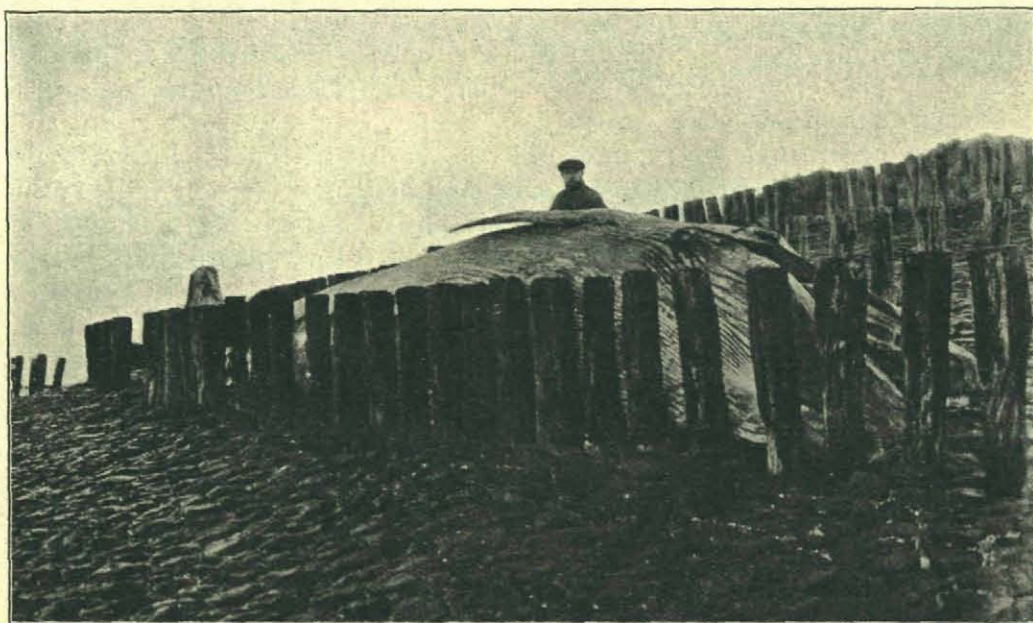

Fig. 1. De Dwergvinvisch, aangespoeld bij Vrouwepolder.

van 11 Dec. 1922, No. 292, jaargang 165. Verder ontving ik nog berichten van de Heeren P. de Bruyne, Middelburg, J. Knock, Schiedam en Mejuffrouw M. van Melle, Rotterdam. Met de kustwacht van Vrouwepolder en met den Burgemeester, den heer Louwerse, stelde ik mij in verbinding en bewerkte zóó, dat men alles zou laten als het was tot Zondag 17 December. Dien dag was ik om 11 uur ter plaatse en vond géén potvisch, maar een dwergvinvisch, *Balaenoptera rostrata*, van plm. 8 M. lang. Het dier lag tusschen de paaltjes van de bazaltglooiing, bij het voormalige fort „de Haak”. Wegspoelen was uitgesloten daardoor. Het bleek, dat reeds 5 Dec. 1922 het dier was aangespoeld, met N.W.-storm. Men was helaas al met

sloopen begonnen, maar had dat op bevel van den Burgemeester verder uitgesteld tot nà mijn komst. De vinvisch lag op de linker zijde, de buik naar zee gekeerd. De bek lag wijd open en de staart stond verticaal. De rechterborstvin was helaas geheel verwijderd, alsook de rugvin. Aan de buikzijde waren de typische plooiën, het kenmerk bij uitnemendheid van het geslacht Balaenoptera, mooi te zien. Men vergelijkte hiervoor ook „de Levende Natuur”, 1915, 15 Febr., jaargang 19, bl. 426, foto, met de afbeelding, die hierbij gaat. De gedrongen bouw en de lengte deden mij vermoeden, dat het dier een dwergvinvisch was, dus van dezelfde soort, als ik te Moddergat zag den 6en September 1920. Men vergelijkte hiervoor nog „Natura” No. 266 (XI) van 15 Nov. 1920.

Na aantekeningen en een schets gemaakt te hebben, sneed ik met behulp van de heeren Bryce, Rotterdam en Knock, Schiedam, die den tocht ook meemaakten, het spuitgat uit. Zooals bij alle baardwalvissen bestaat die neusopening uit 2 deelen, V vormig, in tegenstelling met de tandwalvissen of dolfijnen die ééne mediane opening hebben. Na heel wat moeite, terwijl ons de regen in het gezicht sloeg en de opkomende vloed om ons heen spoelde, kregen we het begeerde stuk los, dat nu, nader geprepareerd, in de collectie van het Erasmiaansch Gymnasium te Rotterdam berust. Het rechter oog ging ook mee en nog een deel van de reeds blootliggende onderkaak. De open bek bracht mij vanzelf op de gedachte van de baleinen of baarden. Noch nabij het dier, noch in de bek was hier iets van te zien. Ik informeerde ernaar en hoorde, dat sommige personen in het dorp er wat hadden. Te Vrouwepolder teruggekeerd, bleek dit onjuist, de baarden waren mede genomen door dijkwerkers van Veere. Wij dus, nog steeds in stortregen, naar juist genoemde plaats over onzegbaar vuile wegen, waar onze bepakte fietsen ons meer tot zorg en moeite waren, dan tot genoegen. De eerste dijkwerker, die we bezochten verwees ons naar een tweede en deze wist ten slotte belangrijke dingen te vertellen. De kleur was wit, zei hij, wat klopt met baarden van de dwergvinvisch. Hij had ze gezien, maar ze waren meegenomen door een boer van Vrouwepolder, die „bij de molen” woonde! We waren teleurgesteld, want moesten nu weer terug, toen, juist bij ons vertrek, de man uit zich zelf zei: „het waren er 2, ongeveer 1½ M. lang, vol haren aan de kanten”. Opeens ging me een licht op. Hij bedoelde de 2 series baarden! Dat bericht gaf weer moed. Na korte rust in de Campveersche toren gingen we denzelfden weg, nog even modderig, weer terug naar Vrouwepolder, „bij den molen”.

Het weer werd beter, geen regen meer. Even vóór 4 uur waren we bij den aangeduiden boer en het erf oplopend, zag ik plotseling de 2 volkomen gave series van honderden baarden, op een stoepje liggen! Dus ten slotte kwam het succes! Even vooruitlopend op wat nu volgde, vertel ik maar vast, dat tot op dien dag, 17-12-1922, géén enkel museum in ons land twee geheel complete baardenseries bezat, en dat vrijwel géén enkel bioloog hier ooit zoo iets zag. Het viel mij zwaar, mijn belangstelling en vreugde te temperen terwille van den prijs, dien ik weldra zou moeten betalen! Terwijl ik, om en omkeerend, de twee bijzonder fraaie reeksen bezag,

DE DWERGVINVISCH VAN VROUWEPOLDER VAN DEC. 1922. 165

kwam de boer J. Jongepier, naar buiten en vertelde, dat hij, op het strand, even voorbij de „visch”, deze baarden gevonden had. Na lang heen en weer praten, loven en bieden, werden we het tenslotte eens over den prijs. Helaas kon ik de twee series niet meenemen, door hun afmeting en gewicht. Dus zouden ze met de boot van Middelburg naar Rotterdam komen. Dat moest nog eenige dagen duren, maar gelukkig kwamen ze den eerstvolgenden Vrijdag op het Gymnasium aan, in 'n aardappelzak verpakt en netjes met 2 latten gespalkt. Onze tocht naar Middelburg terug enz. bood verder niets bijzonders en zeer tevreden over den dag, was ik om half tien weer thuis.

Toen de baardenseries kwamen, hebben we eerst de afzonderlijke baleinen ervan geteld en kwamen tot 262 stuks! Daarna werden de reeksen in 3 verschillende standen gefotografeerd, zie de afbeeldingen. Op fig. 2 ziet men ze van den gehemeltekant, op fig. 3 van den rechter en linker buiten-(zij-)kant en op fig. 4 van de tong-(binnen-)zijde. Steeds stelt het maatstokje 10 c.M. lengte voor. Gedurende de kerstvacantie 1922—1923 lagen de beide series onder formol 4%, teneinde het gehemelteslijmvlies, waar de baarden in-zitten, te conserveeren. Eerst midden Februari 1923 liet ik de series heel langzaam drogen en bleek het dikke slijmvlies prachtig „geloid” te zijn. Thans (Juni 1923)

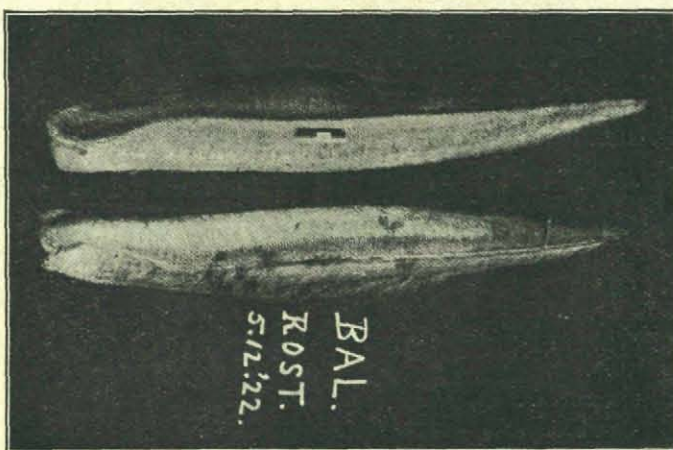

Fig. 2. De Baarden van de dwergvinvisch gezien van den gehemeltekant.

bevinden ze zich in het Rijks-Museum van Natuurlijke Historie te Leiden. Hoe de gezamenlijke baarden in den bek zitten en hoe ze werken bij de voedselopname, mag wel bekend worden verondersteld. Men kan er trouwens in diverse leer- en handboeken meer over vinden. Hoe komt het nu, dat juist die complete series baarden zoo zeldzaam zijn?

Indien een vinvisch aanspoelt, kunnen de baarden geheel compleet, nog in den bek voorkomen, b.v. bij de vinvisch van Castricum, van 1 Maart 1915, en ook bij het dier van Katwijk aan Zee, van 13 November 1914. De omstanders en bezoekers beijveren zich steeds, „als aandenken”, eenige baarden uit te snijden en mede te nemen. Bij het exemplaar van Katwijk werden zelfs sabels gebruikt. Het slechte voorbeeld vindt zóóveel navolging, dat weldra nog slechts kleine resten baarden aanwezig zijn op moeilijk te bereiken plaatsen.

Aldus is het onmogelijk, de 2 complete series buit te maken, tenzij de Burgemeester met politie het terrein direct zou kunnen laten afzetten. Dit is intusschen

nog nooit gebeurd, helaas. Ook komt het voor, dat een vinvisch strandt zónder baarden, zoo bij het dier van 11 November 1914 en bij die van 2 September 1920, resp. te Wissekerke en te Moddergat aangekomen. Dan is het dier reeds lang dood en zijn de baarden uitgerot en in zee gevallen. Losse baarden kunnen dan aanspoelen

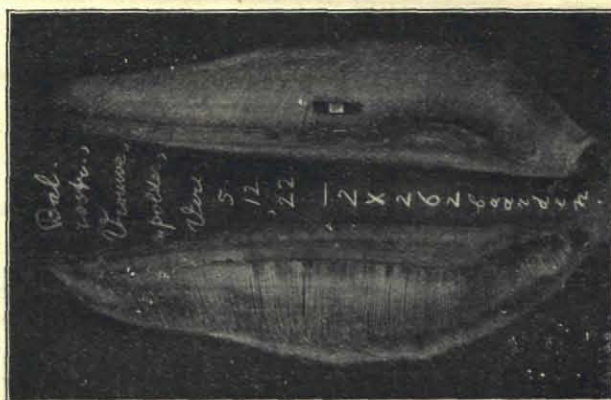

Fig. 3. De Baarden van de dwergvinvisch, gezien van de buitenzijde.

en soms ook eenige nog in samenhang geblevene. Gave series kan men echter ook dan niet krijgen, tenzij door een al zéér onwaarschijnlijk toeval. Bij de dwergvinvisch van Vrouwepolder heeft zich nu vermoedelijk het volgende voorgedaan. Door den dood was het gehemerteslijmvlies al sterk verrot, maar *alle* baarden waren nog in den bek aanwezig. Het dier spoelt aan met een reuzensmak en blijft liggen achter de paaltjes van den dijk. Door dien schok vliegen de 2 reeds los zittende series baarden eruit en spoelen

weer mee in zee. De volgende flinke golf pakt de baardenreeksen en gooit ze, nabij de vinvisch, op den wal. Gelukkig vond direct daarna J. Jongepier bovengenoemd, de zeldzame stukken en reed ze op zijn wagen naar huis. Het is duidelijk, dat men dus vrijwel nooit gave series krijgen kan. Aangezien Balaenoptera rostrata zooveel zeldzamer bij onsis, dan de gewone vinvisch, Balaenoptera physalus, is het des te mooier, dat we nu juist van de veel minder algemeene soort, alle complete baarden bezitten.

Den 1en December 1899 spoelde te Loosduinen een Balaenoptera physalus van plm. 21 M. aan, waarvan het skelet met de meeste baarden, echter *zonder* gehemerteslijmvlies, berust op het Zcölogisch Museum van de Universiteit te Utrecht. De heer J. Knock, Schiedam, en ik bezitten resp. 8 en 10 opeenvolgende baarden van de Blauwe- of Reuzenvinvisch, Balaenoptera Sibbaldii. Beide afkomstig uit Zuid-Georgië. Prof. van Bemmelen te Groningen heeft sedert Juni 1915, 172 baarden

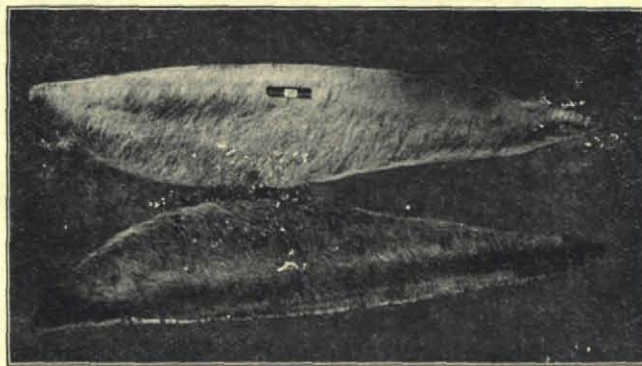

Fig. 4. De Baarden van de dwergvinvisch, gezien van de binnen- (tong)zijde.

in samenhang van Balaenoptera physalus, opgevischt in een kor tusschen de „Haaks” en Camperduin. Het stuk is 1,75 M. lang. De grootste baard is plm. 50 cM. en de kleinste plm. 10 cM. Het lag in plm. 12 vaam water en het opvisschen geschiedde vanwege het Rijks Instituut voor visscherij te Helder. Prof. Van Bemelen was zoo vriendelijk mij er fraaie foto's van te zenden. Nabij juist genoemde plaats werden wéér van Balaenoptera physalus ook in Juni 1915 gevonden, 16 baarden in samenhang, van 75—63 cM. lang. Deze lagen in plm. 15 vaam water. De opvissching geschiedde ook weer door het R. I. v. Visscherij te Helder, alwaar, in het Zoölogisch station, deze baarden berusten. Ten slotte bezit het R. M. v. Natuurl. Hist. te Leiden een fraaie serie, met slijmvlies, gedroogd, van 34 baarden van de Balaenoptera physalus van Hoek van Holland, Zuid, „de Beer”, van 15 November 1914. Het Natuur-Historisch kabinet van het Erasmiaansch Gymnasium te Rotterdam heeft nog 28 baarden, met slijmvlies, gedroogd, alles in samenhang van Balaenoptera physalus, van Katwijk aan Zee, van 13 November 1914.

Verdere bijzonderheden hierover staan in de „Zoölogische Mededeelingen”, uitgegeven vanwege het R. M. v. N. H. te Leiden, deel 4, 1918, aflevering 4. Andere meer of minder complete series baarden zijn mij hier te lande niet bekend. Mogelijk kennen lezers van dit Tijdschrift nog andere dan de door mij genoemde. Zoo ja, dan houd ik mij voor mededeelingen daarvan ten zeerste aanbevolen. Alleen door samenwerking, ook op dit gebied, kan de kennis en studie der walvisachtige dieren in ons land toenemen en kunnen wij steeds beter voor den dag komen ten opzichte van het buitenland. Engeland bezit een geregelde goed georganiseerde dienst van melding van strandingsgevallen en het British Museum (Natural History) onder Sir S. F. Harmer geeft jaarlijksche of tweejaarlijksche „Reports on cetacea” uit, waarvan ik in Mei 1923, no. 8 ontving. In die „Reports” worden de Nederlandsche gevallen door ondergeteekende kort behandeld sedert November 1914.

Rotterdam, Erasmiaansch Gymnasium.

A. B. VAN DEINSE.

DE KIEUWPOOT (TRIOPS CANCRIFORMIS) WEERGEVONDEN.

DEZER dagen vond ik op de zelfde plaats als in 1919¹⁾, n.l. in 't bewuste leemgreppeltje hier in Wijster (Dr.), en op ongeveer denzelfden datum (toen op 4 Augustus, nu op 10 Augustus j.l.), dit curieuse dier terug, nu echter in kleiner getal. Zes exemplaren heb ik meegenomen en die roeien en duikelen hier voor me op tafel in een klein rond aquarium, gevuld met het troebele leemwater van 't plasje (want de greppel is gauw weer uitgedroogd), te midden van honderden kleinere schaaldiertjes voornamelijk Ostracoden (Cyprinotus incongruus Ramd.), Daphniden (Daphne pulex de Geer) en Copepoden (b.v. Cyclops);

1) Zie „De Levende Natuur” van 1 Jan. 1923, p. 272 en id. van 1 Febr. 1923, p. 317.